

Poort naar de laagte

De Renkumse Poort

Ecologische verbindingzone Zuidwest-Veluwe

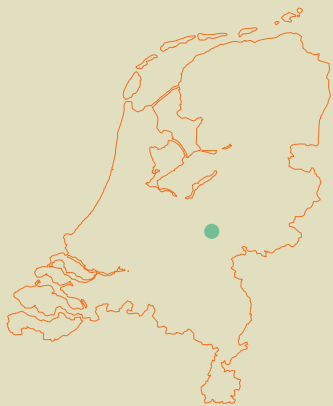
In het beleidsplan Veluwe 2010 zijn zeven kansrijke ecologische verbindingzones aangewezen die de hoge droge gronden van de Veluwe moeten verbinden met omliggende lagere, natte en voedselrijke gebieden, zoals de uiterwaarden van Rijn en IJssel en de Randmeren. Deze verbindingzones worden de Poorten van de Veluwe genoemd. Het dal van de Renkumse Beek is een van deze zeven poorten. Natuurontwikkeling in het Renkumse Beekdal moet de cruciale verbinding herstellen tussen de Zuidwest-Veluwe en het uiterwaardengebied van de Rijn. Onderdeel van het herstelplan is verplaatsing van industrieterrein Beukenlaan, dat het dal van de Renkumse Beek over de gehele breedte blokkeert.

het gebied

[06]

< Industrierrein Beukenlaan

De Poorten van de Veluwe

De Veluwe is het grootste aaneengesloten natuurgebied van Nederland. Als Nationaal Park is het net zo groot als alle zeventien andere nationale parken bij elkaar. De Veluwe kent een enorme verscheidenheid aan landschappen, ecosystemen en soorten. Talloze diersoorten die elders bedreigd zijn of zelfs helemaal niet meer voorkomen, gedijen hier uitstekend: edelhert, wild zwijn, boommarter, das, draaihals, havik, ijsvogel, adder, zandhagedis, libel en wrattenbijter.

Het gebied is echter ernstig versnipperd door de honderden kilometers asfalt, spoorlijnen, militaire oefenterreinen, bungalowparken en een sterke verstedelijking aan de randen. Bovendien is de Veluwe ernstig verdroogd. En dat terwijl de naam 'Veluwe' een verbastering is van het oud-germaanse 'Vale Auwe' hetgeen 'grauw moeras' betekende!

De in 2000 verschenen LNV-nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur schetst de aanpak van het natuurbeleid voor de komende tien jaar. De nota maakt duidelijk dat natuur en landschap een essentiële bijdrage leveren aan een leefbare en duurzame samenleving. Vanwege zijn centrale ligging, zijn omvang en zijn grote soortenrijkdom is de Veluwe een hoofdrol toebedacht. Het gebied kan gaan fungeren als een reservoir van waaruit de biodiversiteit van de andere gebieden kan worden aangevuld. Dat moet gebeuren via robuuste ecologische verbindingen die de hoge droge gronden gaan verbinden met de lagere, vochtige gebieden in de periferie. De robuuste verbindingen voegen de vochtige gebieden toe aan het totale natuurgebied. Dat is van belang omdat edelherten en wilde zwijnen van origine moerasdieren zijn. Men noemt deze verbindingen – zeven in getal – de Poorten van de Veluwe.

Veluwe 2010

In het kielzog van de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur kwam de provincie Gelderland in 2000 met het zeer ambitieuze beleidsplan Veluwe 2010. Daarin verplicht de provincie zich samen met een groot aantal partners, verenigd in de Veluwestuurgroep, om de ruimtelijke kwaliteit van de Veluwe drastisch te verbeteren en de versnippering een halt toe te roepen. Om dat te bereiken, wil men het verkeer in het gebied terugdringen en versturende recreatiebestemmingen verplaatsen naar plekken die daarvoor meer geschikt zijn. Verder wil men de Veluwe aantrekkelijker maken voor natuurgerichte recreatie en het areaal natte natuur in de randzones uitbreiden.

In de Intentieverklaring Zuid-Veluwe (1999) spraken provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties af dat zij zich maximaal zouden inzetten voor een integraal herstel van dit gebied. Al sinds tientallen jaren wordt het zuidwestelijk deel van de Veluwe doorsneden door een aantal belangrijke nationale en internationale transportaders: de spoorlijn Utrecht-Arnhem en de autosnelwegen A1, A12 en A50. Dat trekt zowel bedrijvigheid aan als mensen. Het gevolg is dat verstedelijking en infrastructuur zich hebben ontwikkeld, zonder dat echt rekening is gehouden met het unieke karakter van het gebied.

In de intentieverklaring worden tal van maatregelen aangekondigd, zoals het autoluw maken van het gebied, het verwijderen van wildrasters en de aanleg van ecoducten. De belangrijkste maatregel echter is de ontwikkeling van ecologische corridors waarlangs edelherten en andere diersoorten hun weg kunnen vinden naar de uiterwaarden van de Neder-Rijn. Een van die Poorten is het Renkumse Beekdal, ofwel de Renkumse Poort.

Het Renkumse Beekdal

Natte natuur komt maar weinig voor op de Veluwe. Binnen het Centraal Veluws Natuurgebied liggen slechts drie grotere beekdal-systemen waarvan twee in Renkum: het beekdal van de Heelsumse Beek ten oosten van Renkum en het dal van de Renkumse Beek (waarin twee sprengbeken en een natuurlijke beek stromen) die ten westen van Renkum ligt. Beide beeksystemen stromen door een prachtig bos- en natuurgebied en hebben een hoge ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Het water van de Renkumse Beek wordt in het Waterhuishoudingsplan Gelderland zelfs gekwalificeerd als ‘water van het hoogste ecologische niveau’. Tegelijkertijd is het recreatieve belang groot, niet alleen voor de bewoners van de steden en dorpen in de directe omgeving, maar ook voor mensen uit het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en de randstad. Omdat het dal van de Renkumse Beek geomorfologisch waardevol

en bovendien vrijwel gaaf is, heeft het volgens het Streekplan Gelderland (1996) en het beleidsplan Veluwe 2010 de potentie om te fungeren als robuuste verbinding. Maar voordat het zover kan komen, moeten wel de nodige barrières worden geslecht. Er is een aantal hinderlijke infrastructurele knelpunten – voornamelijk wegen die het gebied doorsnijden – maar men gaat er van uit dat deze worden opgelost in het kader van het Meerjarenprogramma Ontsnippering.

Een lastiger obstakel echter vormt het industrieterrein Beukenlaan, dat het beekdal vrijwel volledig afsluit. De aanwezige industrie veroorzaakt overlast voor mens en milieu, en draagt door grondwateronttrekking bij aan de verdroging van het beekdal.

Revitaliseren of verplaatsen

Al langer bestonden er plannen om het bedrijventerrein te renoveren of te revitaliseren. Plannen die haaks stonden op de

De Beukenlaan naast het industrieterrein >

< Links de huidige situatie, rechts de toekomst (bron: Pandion, Westervoort)

< Edelhert

beleidsnota Veluwe 2010. Het voorstel van GroenLinks in de Renkumse gemeenteraad om na te gaan of de bedrijven niet konden worden verplaatst naar een bedrijventerrein buiten het beekdal, stuitte aanvankelijk dan ook op grote bezwaren bij de andere politieke partijen.

Pas na het uitkomen van een haalbaarheidsstudie, gefinancierd door het ministerie van LNV en de provincie Gelderland, ging de gemeenteraad van Renkum in het voorjaar van 2001 akkoord met het voorstel van burgemeester en wethouders om het dal van de Renkumse Beek als ecologische verbinding te herstellen.

Voor de sanering van het bedrijventerrein en het inrichten van de natuur in het beekdal is een bedrag beschikbaar gesteld van zo'n 36 miljoen euro. Dit geld is afkomstig van het ministerie van LNV,

de provincie Gelderland en ook is een belangrijke bijdrage toegezegd door het ministerie van VROM in het kader van de Uitvoeringsregeling ruimtelijke kwaliteit.

Herstel van het beekdal alleen is echter niet voldoende. Voor een goed functioneren van deze ecologische verbindingszone is het van groot belang dat ook de wildviaducten, zoals die door Rijkswaterstaat voorzien zijn over de A12 en de A50 en door Prorail over de spoorlijn Utrecht-Arnhem, gerealiseerd worden.

Met de uitvoering van de plannen verdwijnt een storend element in een gebied met een hoge landschappelijke kwaliteit en wordt een cruciaal geachte ecologische verbinding hersteld.

En dan zal het niet lang meer duren voordat de eerste edelherten te zien zullen zijn in de grazige uitwaarden van de Neder-Rijn.

Hoe ecologie kon winnen van economie

Vliegwiel

'In 1996 ben ik naar Renkum verhuisd en eigenlijk ben ik direct daarna persoonlijk bij het project Renkumse Poort betrokken geraakt. Als fysisch geograaf kon ik me namelijk niet voorstellen dat hier op deze prachtige locatie een bedrijventerrein gevestigd was. Dat zette me aan het denken.

De bedrijven in dit gebied leveren een enorme overlast op. Niet alleen in termen van herrie en stank, maar ook van onveiligheid, omdat er continu vrachtwagens door het dorp rijden.

Toen het bestemmingsplan buitengebied geactualiseerd moest worden, vonden we daarin een directe aanleiding om een discussie aan te gaan over de toekomst van het gebied. Wij van GroenLinks hebben toen voorgesteld een eventuele verplaatsing van het bedrijventerrein als optie mee te nemen. Dat stuitte op nogal wat onbegrip in de raad. Voor de andere politieke partijen was revitalisering blijkbaar toch de enig denkbare oplossing, omdat daaraan al jaren was voorbereid. Eerder al hadden het ministerie van LNV, de provincie en Staatsbosbeheer een

verzoek gedaan aan de gemeente om verplaatsing ernstig te overwegen. Ook het toeval kwam ons te hulp. Er was namelijk asbest gevonden op het terrein. Daardoor stakte de uitgifte van nieuwe kavels en werd het proces van revitalisering in feite stopgezet. Toen ben ik zelf met het ministerie gaan praten. Ik heb ze duidelijk gemaakt dat de kansen voor een ecologische verbinding via het beekdal verkeken waren als het bedrijventerrein gerevitaliseerd zou worden. Hun boodschap was duidelijk: er was direct actie nodig. Er volgde een haalbaarheidsstudie

naar de sanering van het bedrijventerrein. Na die studie kregen de groene aspecten veel meer gewicht. Zo kon het gebeuren dat een toevallig ontdekt milieuprobleem fungeerde als vliegwiel voor de realisering van een belangrijk onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.'

Instemming op voorwaarden

'Na het onderzoek dat uiteindelijk door LNV en de provincie is betaald, oordeelde het college dat de mogelijkheid van verplaatsing open moest blijven. Ook binnen de politieke partijen sloeg de stemming om, met name bij PvdA en VVD. Misschien heeft de druk vanuit de provincie en het rijk daar een beetje bij geholpen.

In het voorjaar van 2001 heeft de gemeenteraad uiteindelijk ingestemd met een voorstel van burgemeester en wethouders om het Renkumse Beekdal te herstellen als ecologische verbindingszone. Maar wel op twee voorwaarden. De eerste was dat sanering van het industrieterrein geen verlies van werkgelegenheid in de regio tot gevolg mocht hebben. De tweede voorwaarde was dat verplaatsing niet extra op de gemeentelijke begroting mocht drukken.

Uiteindelijk zal het hele plan 36 miljoen

euro gaan kosten. Naast het ministerie van LNV en de provincie neemt het ministerie van VROM een deel voor zijn rekening. Dat komt ook doordat VROM nog naar een aansprekend project zocht voor de Uitvoeringsregeling Ruimtelijke Kwaliteit. Stedelijke projecten waren er al genoeg, er was nog wel behoefte aan een spraakmakend project in het landelijke gebied. Vandaar.

De druk vanuit LNV en de provincie zijn volgens mij van doorslaggevend belang geweest, al moeten we natuurlijk ook alle mensen binnen de gemeente Renkum niet vergeten die aan het onderzoek hebben meegewerkt en die alle mogelijke informatie beschikbaar hebben gesteld.'

Nooit opgeven

'Nadat de studie was afgerond, is er een projectgroep samengesteld waarin naast mensen van de ministeries van LNV, EZ en VROM ook vertegenwoordigers van de provincie en de gemeente Renkum deelnamen. Die projectgroep heeft de zaak opgepakt en is met de bedrijven gaan praten. Tegelijkertijd heeft een extern bureau onafhankelijk onderzoek gedaan naar de financieel-economische consequenties. Ook is onderzocht waar ruimte

was voor de verhuizing van de individuele bedrijven.

Kort voor het raadsbesluit in 2001 is een voorlichtingsbijeenkomst belegd, mede om bedrijven en omwonenden de kans te geven vragen te stellen over de plannen. Over het algemeen waren de reacties positief. Natuurlijk waren er ook kritische geluiden. Zo was er iemand die 36 miljoen "wel wat veel vond voor een hert".

Als je naar het belang van dit project kijkt, dan is dat in de eerste plaats het aandeel dat het heeft in de Ecologische Hoofdstructuur. Maar daarnaast is het ook vanuit het oogpunt van publiciteit en PR een spraakmakend project. Het feit alleen al dat ecologische belangen het winnen van economische belangen spreekt aan, ook internationaal. Daarom is dit ook voor de overheid een voorbeeldproject bij uitstek.

Het was een zwaar politiek gevecht, waarbij ik af en toe het idee had dat ik net als Don Quichote tegen windmolens moest vechten. Maar dat was ook de uitdaging, de kick, dat je probeert mensen op basis van inhoud en argumenten te overtuigen. En niet opgeven. Nooit opgeven. Ook al twijfel je soms zelf of het politiek wel haalbaar is.'